

foto: Ivar Pel

Als trekvogelprofessor Theunis Piersma niet in Australië verliefd was geworden op grote kanoeten, dan was er nooit een Chinese student in Nederland de kunst van weidevogelstudie en dito bescherming komen leren.

TEKST RENÉ DE VOS

China kijkt jaloers naar ons onderzoek

Piersma heeft twee passies: trekvogels en weidevogels. In 2015 kreeg hij voor zijn jarenlange onderzoek en inspanningen op beide fronten een prestigieuze prijs: de NWO-Spinoza premie. Goed voor 2,5 miljoen euro, te besteden aan wetenschappelijk onderzoek. De wereld heeft het geweten, want Piersma beperkt zijn acties en inspanningen niet tot Nederland. Dat doen de trekvogels immers ook niet? >>

 Win een mooie reis naar Spanje. Of naar Frankrijk. Geen inleggeld; je hoeft alleen maar te raden wanneer Amalia in Nederland aankomt. Deelnemen aan de prijsvraag kan niet meer, maar begon op 15 februari; toen zat grutto Amalia nog bij 'haar' dorp Santa Amalia, in de Spaanse regio Extremadura*. Druk bezig haar reserves aan te vullen na haar lange non-stop vlucht vanuit Afrika.

De Koning van het weiland

Amalia is één van de zestig grutto's die een zender meekregen, zodat hun trekgedrag vastgelegd kan worden. Ze is ook één van de 'prinsesjes' in het rijk van de *Kening fan 'e greide*. Dat is Fries voor 'Koning van het weiland'. Bedenker van die 'koninkrijksrelatie' is de – eveneens Friese – hoogleraar trekvoegecologie Theunis Piersma. Hij staat bekend als de recalcitrante professor die uiteindelijk Nederland wakker wist te schudden terwijl zich een ecologisch drama van ongekende omvang dreigde af te spelen: de teloorgang van de Waddenzee. Op het nippertje is daar de totale leegvisserij voorkomen en zijn veel wadvogelsoorten voorlopig gered.

GRUTTO Hans Gebuis/Aganix

‘Wij hebben laten zien dat het knelpunt bij de grutto zijn gebrek aan voldoende nakomelingen is.’

Theunis Piersma

kunnen de natuurbeschermers effectief – en vooral: op tijd! – aan de slag. Piersma heeft zijn wetenschappelijk onderzoek volgens dit model op vier van de vijf continenten gepraktiseerd en uitgedragen: Eurazië, Afrika, Amerika en Australië. En overal is hij ook nog zelf actief met waarnemen, ringen en tellen. Hij noemt het: de *drivers* van populatieverandering in kaart brengen.

Steeds weer het verhaal van de grutto

De allereerste groep vogels waarvoor hij dat inzicht in de praktijk bracht waren de Nederlandse grutto's en kemphanen. “Wij hebben laten zien dat het knelpunt bij de grutto zijn gebrek aan voldoende nakomelingen is. En ook dat vochtig bloemrijk grasland een voorwaarde is voor het succesvol uitvliegen van nakomelingen. Zulke inzichten beginnen nu breed door te breken. Alle aandacht voor onze gruttoverhalen heeft vast ook geholpen bij de verkiezing van die grutto tot nationale vogel. Vogels waar geen verhalen over worden verteld bestaan niet.”

Een nieuw succes is de belangstelling vanuit China voor de noodzaak van waddenbescherming en zelfs voor de kunst van onderzoek aan grutto's. “Een Chinese collega-hoogleraar stuurde een studente naar onderzoekers in Australië om tot wad-onderzoekster te worden opgeleid. De Australiërs stuurden haar weer door naar mij. Ik ben ontzettend blij met Nicky. Fantastische mensen, die Chinese studenten. Ik heb nu 5 Chinese promovendi in mijn groep!”•

Vogelbescherming Nederland en WNF steunen Piersma met zijn onderzoek. Sinds 2012 co-financieren zij de leerstoel Trekvoegecologie in Groningen.

*Grutto Amaila arriveerde op 11 maart in Nederland.

Grote kanoeten Down Under

Het vuurtje was ontstoken door Petra de Goeij, wadonderzoekster en levenspartner van Theunis Piersma. “Petra raakte verliefd op de natuur van Broome, aan de noordkust van Australië. En vervolgens werd ik daar verliefd op de grote kanoeten die er samen met gewone kanoeten voorkomen. Van het een komt het ander; ik raakte gefascineerd door hun trekgedrag. Die beesten vliegen – net als onze kanoeten en grutto's en andere steltlopers – elk jaar over enorme afstanden op en neer tussen hun overwinteringsgebieden in het zuiden en hun broedgebieden in het hoge noorden. Tussen Australië of Nieuw-Zeeland en Siberië! Aan de Oost-Aziatische kust maken de vogels een tussenstop. Ze vullen, vooral in de waddengebieden van de Gele Zee, hun opgebrande vetreserves aan met schelpdieren.”

Die Oost-Aziatische trekroute is het spiegelbeeld van onze Oost-Atlantische trekroute, waar de Nederlandse Waddenzee de onmisbare functie van opvetstation heeft. Piersma was de voortrekker van een groep pioniers die systematisch onderzoek heeft opgezet aan de Oost-Atlantische trekvogels, hun routes en hun pleisterplaatsen. *Down Under* sprong hij in een leemte en nam ook daar een soortgelijke rol op zich. ‘Geïnspireerde irritatie’ noemt hij zijn drijfveer. “Zowel mijn werk aan de weidevogels in Nederland, met name de grutto, als aan de trekvogels van de Waddenzee én aan de trekvogels van de Oost-Aziatische flyway is voortgekomen uit ergernis over tekortschietend onderzoek.”

De noodzaak van een Burgerlijke Stand

Hij legt het uit met een metafoer. “Om een fatale, uitslaande brand vóór te zijn, moet je

rookmelders plaatsen. Als je pas in actie komt wanneer je vuur achter de ramen ziet, ben je gedoemd tot nablussen. Zo is het ook met door natuurbescherming gedreven onderzoek aan vogels. Eens in de zoveel tijd een ‘volkstelling’ vertelt je alleen hoeveel individuen er zijn, maar niks over hun problemen. Wat je moet weten is hoe het staat met geboortes en sterfte en liefst ken je ook de plaatsen en tijden dat bekende individuen dood gaan. Een Burgerlijke Stand dus!”

Pas met zulk soort kennis kom je te weten waar vogels in de problemen zitten. Onze grutto's overleven zelf goed, maar hun jongen veel te weinig; de grote kanoeten krijgen genoeg jongen maar sterven zelf in steeds grotere aantallen na hun stop in de Gele Zee. Met zulke harde feiten uit de Burgerlijke Stand